

Efektivita programu mediální výchovy na kurzech Orientačních dnů

Ing. Monika Petruchová

Bakalářská práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ing. Monika Petruchová**

Osobní číslo: **H15267**

Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Efektivita programu mediální výchovy na kurzech Orientačních dnů**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti rozvoje kognitivních, afektivních i psychomotorických dovedností při použití aktivizačních metod a prvků zážitkové pedagogiky.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČINCERA, Jan. Práce s hrou pro profesionály. Havlíčkův Brod: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1974-0.

BEZDĚK, František; KOPŘIVA, Vladimír; MORAVCOVÁ, Dagmar. Orientační dny rozvoj hodnotové orientace žáků pro udržitelný rozvoj ZŠ. Fryšták: DIS SKM, 2012. ISBN 978-80-260-1785-1.

REITMAYEROVÁ, Eva a kol. Cílená zpětná vazba. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0988-1.

HANUŠOVI, Milan a Radek. Instruktorový slabikář. Edice gymnasion, 2016. ISBN 978-80-270-0476-8.

MIČIENKA, Marek; JIRÁK, Jan. Základy mediální výchovy. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-315-4.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Romana Divošová

Centrum jazykového vzdělávání

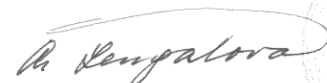
Datum zadání bakalářské práce:

11. ledna 2018

Termín odevzdání bakalářské práce:

27. dubna 2018

Ve Zlíně dne 11. ledna 2018

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

L.S.

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 26.4 2018

.....
T. Bouchal

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se věnuje Orientačním dnům, jejich prvkům, metodám a zasazuje je do historických souvislostí. Snaží se dostat hlouběji do jednoho z jejich témat a tím je právě téma Média. Popisuje její cíle, zabývá se jejich nebezpečím a hledá způsoby správné prevence. V praktické části zkoumá toto téma média v rámci Orientačních dnů a zabývá se tím, jaký efekt má na účastníky program kurzu. Vyhodnocuje získaná data z pohledu kognitivních, afektivních a psychomotorických cílů.

Klíčová slova: Orientační dny, média, kurz, téma, cíle

ABSTRACT

This bachelor's thesis aims to the 'Orientation days', their features, methodics and historical context. This paper takes a closer look at one of their topics - Media education. In theoretical part there are described the risks of modern media to children and the ways of effective prevention. In practical part of this work, the effect of media education, as part of the 'Orientation days', on children is being examined. Acquired data are being evaluated from the perspective of cognitive, affective and psychomotor learning domains.

Keywords: Orientation days, media, course, topic, goals

Děkuji vedoucí práce Mgr. Romaně Divošové za metodické vedení a cenné připomínky ke zpracování bakalářské práce. Především děkuji za ochotu, cenné rady a věnovaný čas.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, uvedla jsem veškeré použité zdroje a prameny v této práci. Také prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ORIENTAČNÍ DNY	12
1.1 HISTORIE	12
1.2 VÝVOJ A SOUČASNOST OD V ČR	13
1.3 CHARAKTERISTIKA OD	13
1.3.1 Principy a cíle.....	15
1.3.2 Metody a formy	16
1.4 TEMATICKÉ OKRUHY	17
2 MÉDIA NA OD	20
2.1 MEDIÁLNÍ VÝCHOVA	20
2.2 CÍLE TÉMATU MÉDIA	21
2.2.1 Rámcový vzdělávací program.....	22
2.2.2 Prvky tématu Média na OD.....	23
2.3 MÉDIA A JEJICH NEBEZPEČÍ	24
2.3.1 Kyberšikana.....	25
2.3.2 Netolismus.....	27
2.3.3 Syndrom FoMO	27
2.3.4 Phishing.....	27
2.3.5 Ransomware	28
2.4 PREVENCE	28
2.4.1 Zásady efektivní prevence.....	30
2.5 SHRNUÍ.....	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	33
3.1 CÍLE VÝZKUMU	33
3.2 METODIKA VÝZKUMU	34
3.2.1 Předvýzkum.....	34
3.2.2 Výzkumný soubor a sběr dat.....	35
4 VÝSLEDKY VÝZKUMU	37
4.1 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	37
4.1.1 Psychomotorické cíle	37
4.1.2 Afektivní cíle.....	38
4.1.3 Kognitivní cíle.....	44
4.2 SHRNUÍ VÝZKUMU	46
4.3 DOPORUČENÍ DO PRAXE	47
ZÁVĚR	49
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	50

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	53
SEZNAM OBRÁZKŮ	54
SEZNAM TABULEK.....	55
SEZNAM PŘÍLOH.....	56

ÚVOD

Když se podíváme na název této bakalářské práce: „Efektivita programu mediální výchovy na kurzech Orientačních dnů“, možná se nám vybaví aktuální kauzy s Markem Zuckerbergem, skandály s Cambridge Analytica, různé typy „Fake news“, spekulace o ovlivňování voleb a také aktuálně zaváděná ochrana osobních údajů GDPR.

I kdybychom neměli televizi, facebook, ani nepoužívali telefon, přesto nás média ovlivňují. Spousta takovýchto problémů už začíná na základních školách. Můžeme zjistit, kolik mladých zažívá kyberšikanu, zneužívání či vydírání na sociálních sítích, jak dnešní mládež ovlivňují nevhodné příspěvky či dokonce jednoduchý přístup k násilí, pornu, či extrémistickým názorům. Často dnešní děti rozumí médiím více než jejich rodiče.

To, že mladí „rozumí médiím“, ale není úplná pravda. Často ví, kde, co a jak, ale už většinou neví, jak s nimi média manipulují a co mohou všechno způsobit. Jak zjistit v médiích, co je pravda a co je lež, kdy nám ještě média slouží a kdy už jim sloužíme my, nebo kdy jsou naše informace v bezpečí a kdy je může někdo hravě zneužít?

Blinka (2015) nebo Hollá (2013) tvrdí, že poskytnutí informací v rámci preventivních programů je neefektivní, a tak se doporučují interaktivní intervence zaměřené na změnu postojů a osvojených dovedností pro život.

V této oblasti se nabízejí Orientační dny jako vhodný způsob prevence. Jsou to tematické kurzy pro školní kolektivy, kde účastníci mají možnost se o těchto problémech bavit, zkoušet hledat řešení, otvírat nové otázky, hodnoty, inspirovat se příběhy, možnostmi, ale také interaktivní zážitkovou formou nahlédnout např. do mediálního světa.

Díky této bakalářské práci bychom měli získat bližší praktický i teoretický pohled na to, co jsou to Orientační dny, jak se vyvíjely a co nabízí. Cíleně se zaměříme na konkrétní téma Média a přiblížíme si jejich možnosti prevence. Tato práce by měla pomoci k získání informací o efektivitě těchto programů, aby poznala konkrétní nedostatky a výzvy, které mohou toto téma dále rozvíjet a oslovovat více třídních kolektivů. Tyto poznatky by měly sloužit instruktorům Orientačních dnů pro jejich efektivnější práci a stanovení případných změn potřebných k dalšímu rozvoji těchto programů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ORIENTAČNÍ DNY

Tematické kurzy pro školy - takto je specifikována informace na webových stránkách, co to vlastně ve zkratce jsou Orientační dny® (dále jen OD). V této první kapitole se budeme zabývat především jejich přiblížením. Uvedeme zde charakteristiku a historii OD. Zaměříme se na jejich organizaci a realizaci. Rozebereme zde hlavně jednotlivá témata kurzů a jejich cíle. Od nich plynule navážeme na další kapitolu, kde se budeme již detailněji a hlouběji zabývat jedním z těchto témat, a to je právě téma Média.

1.1 Historie

Projekt OD, realizovaný v Domě Ignáce Stuchlého (dále jen DIS) ve Fryštáku, je převzatý z německého modelu, kde má tento program dlouholetou praxi, kde vlastně vznikl a odkud se tato myšlenka šířila do dalších částí Evropy. Jeho kořeny můžeme dohledat už v 70. letech minulého století v německém Benediktbeuerne, který leží nedaleko Mnichova. S touto myšlenkou přišli kněží, kteří se věnovali pastorační mládeži. Církev tehdy chtěla reagovat na vyvíjející se postavení a potřeby školní mládeže, která opouští od klasické formy náboženské praxe (Martinek, 2001).

V roce 1999 ředitel Domu Ignáce Stuchlého ve Fryštáku Michael Martinek hledal možnosti, jak začít realizovat tyto projekty v České republice. „Měl jsem určitou představu vytvořenou na základě návštěv podobných salesiánských center v Německu, Rakousku, Belgii nebo Itálii. Na druhou stranu ale u nás podobné projekty, které by byly zaměřené kromě osobnostního a sociálního růstu i na duchovní rozvoj mladých lidí, nikdo nedělal a sehnat někoho, kdo má potřebné know-how, nebylo snadné,“ uvedl Michal Martinek, který na své začátky OD vzpomínal při konferenci na oslavě jejich patnáctiletého výročí (Kašpárek, 2014).

Snad více než jen šťastná náhoda bylo setkání s Andreou Dudákovou (nyní Schneiderovou). Ta měla úplně opačný problém. „Seznámila jsem se salesiánskými programy Orientačních dnů v Německu, kde jsem pak navíc i rok pracovala, abych s nimi získala konkrétní zkušenosti. Když jsem ale potom v České republice hledala instituci, která by mi pomohla zaštitit jejich realizaci, všude mě odmítali. Byl to právě až Michal Martinek, který se pro moji myšlenku nadchl,“ vzpomíná na první kurzy OD průkopnice Andrea Schneider (Kašpárek, 2014).

Koncepce OD tedy v ČR vycházela z německého projektu. Do dnešní podoby se vyvíjela na základě osobních zkušeností organizátorů na 3 místech:

- Jugendbildungsstätte Kupferberg v Detmoldu (Sekulární institut sv. Bonifáce)
- Aktionszentrum v Benediktbeuern (SDB, provincie Mnichov)
- Don-Bosco-Haus ve Vídni (SDB, provincie Vídeň).

Dalším prvkem, který ovlivnil vývoj a podobu OD jsou dosavadní zkušenosti v práci s mládeží v salesiánských střediscích mládeže z různých koutů České republiky (Martinek, 2001).

1.2 Vývoj a současnost OD v ČR

První experimenty s kurzy OD se začaly rozvíjet ve školním roce 1999/2000. Tehdy bylo zorganizováno v DIS ve Fryštáku prvních 13 kurzů (Martinek, 2001)

Orientační dny se začaly rozšiřovat a přinášely konkrétní výsledky. Ať už jsou to ohlasy účastníků či učitelů, tak také navázání už daleko jednodušších kontaktů s novými školami. To, že se OD pořád kvantitativně rozvíjí, ukazují jednotlivé statistiky. V roce 2017 již bylo realizováno ve Fryštáku na 107 kurzů OD a spolupráce s 62 školami z různých koutů ČR (DIS Fryšták, 2018).

V roce 2014 dokonce začaly OD ve Fryštáku spolupracovat se salesiánským mládežnickým střediskem v Bratislavě – Petržalce, kde navázaly na tradici těchto kurzů u nich na Slovensku. Odtud se toto dílo šíří opět dále a v loňském roce se již otevřela možnost OD i v Bánské Bystrici (Martinek, 2017).

Nemůžeme si však nevšimnout ani kvalitativních posunů a změn charakteru těchto kurzů, když se podíváme na některé informace a zápisy z prvních let tohoto projektu. Důkazem jsou také spousty bakalářských a diplomových prací, několik knih a publikací, a také spousty školení, projektů atd., které každoročně doprovázejí tyto programy (DIS Fryšták, 2018).

1.3 Charakteristika OD

„Orientační dny jsou zážitkové a tematické kurzy pro třídy. Jsou prostorem, který může pomoci žákům aktivní formou získávat základní orientaci pro život. V doprovodu zkušených pracovníků s mládeží přemýšlejí o svých životních názorech, svobodně se vyjadřují

k tématům, která je zajímají, učí se obhájit svůj názor před vrstevníky a zároveň jim naslouchat a respektovat odlišné názory. Mají čas se zastavit, zamyslet se, pohlédnout na své problémy s odstupem a případně se rozhodnout pro další životní krok či směr. OD tak významným způsobem pomáhají k růstu osobnosti mladého člověka.“ (DIS Fryšták, 2018)

Tento popis OD, který visí na jejich webových stránkách, vysvětluje to, o co se snaží již skoro 20 let pracovníci a instruktoři v Domě Ignáce Stuchlého ve Fryštáku, kde jsou tyto kurzy realizovány. Tyto programy jsou nabízeny v DIS ve Fryštáku žákům druhého stupně základních škol a studentům všech ročníků a všech typů středních škol. Ve dvou případech OD spolupracuje také s vysokými školami.

Pokud bychom měli nahlédnout do těchto projektů prakticky, pak by stručné definice mohly znít takto:

- „Nejde o sportovní zápolení v orientačním běhu, ale o mimoškolní pedagogickou aktivitu.
- Není to ani výuka ani výlet; nejsou to přednášky ani volná zábava.
- Jsou určeny studentům všech ročníků středních škol a žákům druhého stupně základních škol.
- Vytvářejí prostor, který může žákům a studentům pomoci získávat orientaci v jejich životě aktivní formou.
- Jsou zastávkou v běhu všedního dne, místem vzájemného poznání i sebepoznání.
- Žáci a studenti se svobodně vyjadřují k tématům, která je zajímají, učí se obhájit svůj názor před vrstevníky a zároveň naslouchat druhým a respektovat odlišné názory.
- Napomáhají výchovnému úsilí pedagogů, kteří při nich vidí své žáky v jiných rolích a mají možnost je lépe poznat.
- Vhodně doplňují program prevence sociálně patologických jevů a navazují na výuku společenských věd a výchovných předmětů.
- Využívají velké množství metod a forem. K nejdůležitějším patří rozhovor, práce v malých skupinkách i v plénu, kreativní zpracování tématu, zážitková pedagogika, relaxační techniky a mnoho dalších.“ (DIS Fryšták, 2003)
- Trvají většinou tři pracovní dny.
- Svým obsahem se kurzy řadí mezi kurzy primární prevence.

- Naplňují cíle průřezových témat rámcově vzdělávacího programu pro školy (Bezděk, 2015).
- Odpovídají preventivním výchovným systémem odvozeným od Dona Boska na potřeby a očekávání mladých lidí (Bezděk, a další, 2012).

1.3.1 Principy a cíle

Celá charakteristika a principy, které jsou v DIS základním kamenem, vycházejí od Dona Boska a jeho preventivního systému. Můžeme říci, že tato myšlenka je velmi blízká tomu, co se snaží kurzy OD nabídnout.

„Když jako kněz procházel ulicemi Turína a navštěvoval věznice, Don Bosko pochopil, že mladí hledají štěstí, chtějí se radovat ze života, cítit se přijatí a uznávaní. A jestli někdy svou touhu realizují na špatných cestách, které je přivedou až do vězení, není to pro to, že jsou špatní, ale pro to, že nenacházejí osoby, které v ně věří a pomáhají jim pozitivně rozvíjet jejich energie a kvality.“ (Bezděk, a další, 2012)

Cíle těchto programů bychom mohli shrnout do těchto dimenzí:

- Zlepšení vzájemných vztahů ve třídě a vytvoření kvalitnějšího třídního kolektivu. Nastavení přátelské atmosféry a pozitivního bezpečného prostředí. Toto se utváří díky společným rozhovorům, týmovým zážitkům a cíleným aktivitám. Pohled na třídu v novém světle vytváří také větší poznání, přiblížení se spolužákům a přijetí jeden druhého.
- Přivádět účastníky kurzů k utváření vlastního názoru, rozvíjení hodnotové orientace a ochotě přijmout odpovědnost za svůj život. To se naplňuje při společném hledání odpovědí na jejich otázky a problémy z oblasti sebepoznání, budoucnosti, mezilidských vztahů, závislostí, globálních otázek...
- Podpora komunikačních dovedností a umění vést dialog. Citlivost pro druhé a řešení problémů v osobních vztazích či v odpovědnosti za své rozhodnutí (Martinek, 2001).

Z německého prostředí jsou převzaty také principy OD. Metodika i organizace kurzů by měly být postaveny na těchto pěti základech:

- **Dobrovolnost:** účastníci musí vědět, že celá akce záleží na jejich zapojení. Záleží na nich, zda se akce chtějí, či nechtějí účastnit. Musí se sami rozhodnout, do jaké

míry se osobně otevřou v dialogu a příslušných tématech. Je potřeba jim zdůraznit, že dobrovolnost na všech aktivitách je zásadní.

- **Orientace na účastníka a jeho životní zkušenost:** témata, která jsou nabízena účastníkům, se snaží dotýkat přímo jejich života a zkušeností. Zde je potřeba vytvořit bezpečné prostředí pro otevřenost a svobodu vyjádření vlastních názorů. Za žádný názor nesmí být účastník nijak postihován. Zde je velký prostor pro respekt.
- **Spolurozhodování a partnerství:** je potřeba, aby se sami účastníci podíleli na vytváření a průběhu programu. První rozhodování dělají již před příjezdem, kdy si volí témata, kterým se chtějí na kurzu věnovat. Tento princip mohou využít také hned v začátku akce, kdy účastníci mají možnost říci si, co na programu chtějí, či případně nechtějí zažít. Pokud jsou názory třídy konstruktivní a jasně vyjádřené, instruktor by je měl respektovat.
- **Skupinová dynamika:** spousta aktivit, diskuzí, prostoru pro vzájemné interakce, které jim ve škole chybí, mohou načerpat v těchto dnech na OD. Tato dynamika může otvírat nový vývoj zdravých osobních i skupinových vztahů ve třídě i po ukončení pobytu. Společné zážitky a „nové poznání“ i „starých“ spolužáků, mohou být to, co je ve škole nadále spojuje.
- **Ekumenická otevřenost:** ať už je účastník věřící, nebo nevěřící, měl by se cítit na OD přijímán stejně. Otevřenost v otázkách víry je zásadní. Rozhodně nesmí být motivem k náboženské socializaci. Spíše nabízí šanci nechat mládež prožít si církve (v osobách pracovníků), která dává najevo upřímný zájem o osobu účastníka s jeho otázkami a problémy (Martinek, 2001).

1.3.2 Metody a formy

Metod, kterých se během vývoje OD zakotvilo a osvědčilo, je několik. Jedna z hlavních metod, můžeme říci, že je zážitková pedagogika. Dále je velmi důležitý v této práci rozhovor, práce v malých skupinkách i s celým kolektivem, také různé druhy aktivit a her, kreativní zpracování, relaxační techniky, různé příběhy či impulzy. Během kurzů se však nadále zkouší a rozvíjejí nové metody a ty staré se často inovují či přizpůsobují novým požadavkům (Bezděk, a další, 2008).

1.4 Tematické okruhy

„Jsme přesvědčeni, že všechno důležité má každý mladý člověk uloženo v sobě, a chceme mu pomoci, aby to objevil.“ (Bezděk, 2000)

Velmi důležitým pilířem programu OD jsou jeho tematické okruhy. Bez nich by byly OD snad jen „obyčejným“ školním výletem. Tyto okruhy jsou připraveny tak, aby co nejlépe vystihovaly požadavky zúčastněných stran. Jsou přizpůsobeny jak věku účastníků, tak aby odpovídala jejich požadavkům, momentální životní situaci a speciálním potřebám. „Jejich zpracování je kreativní, aktivní a šité na míru.“ (DIS Fryšták, 2018)

Jsou voleny tak, aby napomáhaly k rozvoji osobnosti účastníka a reprezentovaly aktuální problémy ve světě, které se týkají cílové skupiny. Snaží se o rozvoj v oblasti vědomostí, dovedností a schopností (Bezděk, a další, 2012).

OD dávají účastníkům možnost pomocí určitých témat reflektovat jejich všední život, osobnost, chování a situaci ve společnosti, církvi a politice v atmosféře bez sankcí a bez přímého tlaku na výkon. Jsou nabídkou církve mladým lidem, ve které je jim dán k dispozici čas a prostor, aby mohli přemýšlet o svém životě, svých otázkách, nadějích a touhách a mohli je formulovat (Martinek, 2001).

Témata, která jsou nabízena, se v průběhu let mění, některá neaktuální, či nejméně žádaná odpadají a zase se například nabízejí nová, která vyvstávají v rámci aktuální potřeby účastníků či pedagogů. V prvních letech projektu OD ve Fryštáku bylo nabízeno 18 témat. Jsou mezi nimi témata, která již dnes aktuálně OD nenabízí - např.: „Nevěřím ti, protože tě neznám!“ – téma zaměřené na multikulturní výchovu. Pak jsou zde témata, která jsou pořád aktuální a pro školní kolektivy žádaná a to je např.: „Moje třída, moje parta!“ – zaměřené na podporu dobrých vztahů v kolektivu třídy, komunikaci, respekt, atd. Nakonec je to právě téma Média, které je nejnovější, a dříve nebylo tak aktuální jako právě dnes.

Žáci si sami (za přispění učitele) vybírají z nabídky na kurz maximálně 2 témata, kterými se chtějí během svého pobytu zabývat. Po konzultaci s pedagogy je možné tuto nabídku různě rozšířit, či doplnit. Aktuálně se nabízí na kurzech OD ve Fryštáku 7 různých témat. V rámci nabídky kurzů je také kurz adaptační a školní výlet. Tyto však neřadíme mezi kurzy OD, neboť nemají právě toto téma.

Zmíníme zde jen krátký popis těchto aktuálních témat OD ve Fryštáku, a v další kapitole bude již pouze konkrétní téma Média popsáno podrobněji:

Moje třída, moje parta

– cílem tohoto tématu je podpora dobrých vztahů v kolektivu třídy, zlepšení komunikace, respektu mezi spolužáky, nastavení pozitivní a přátelské atmosféry, důvěry či podpory ve třídě. Během kurzu se všichni společně zamýšlí a hledají překážky a snaží se hledat řešení ve vztazích ve třídě. Konkrétně si odpovíme na otázky, co naši třídu táhne dolů, a co ji naopak povznáší. Co by se mělo ve třídě změnit.

Sám sobě přítelem a rádcem

– téma je zaměřeno na sebepoznání jednotlivých účastníků. Snaží se otevírat možnosti, které proces sebepoznávání nabízí. Poznávání vlastní identity, vlastností, schopností či povahových rysů se nabízí pomocí různých aktivit. Účastníci poznávají způsoby, jak se mohou sebe poznávat a jak s tím dále pracovat (sebepřijetí, komplexy...).

Sním, až přijde on, mého srdce šampión!

– při takto zaměřeném kurzu se jde do hloubky tématu přátelství, partnerství či sexuality. Jak to vidí kluci, vidí to jinak holky? Existuje nějaký ideální partner? Jaké jsou hodnoty, na kterých může být postaven dobrý přátelský či partnerský vztah? Spousta názorů, aktivit, zamyšlení provází také toto téma.

Co ze mě jednou bude?

– nejen výběr svého povolání! Tu život nekončí! Co dál, kam vedou mé kroky? Co mě motivuje? Co v životě chci? Co nebo kdo mě podrží, když to půjde z kopce? Co je v dnešním světě jistota a jak si získat důvěru? Mám nějaké touhy, přání, sny? Hodnoty, priority, povolání, plány a sny... To vše, a záleží na účastnících, co všechno najdou.

Bez trávy, cigaret a piva? No, vy jste se zbláznili!

– kdo z nás může říct, že není na něčem závislý? Snad všichni bojujeme s nějakou slabostí. Čokoláda, počítač, mobil, káva... Jak poznám hranici závislosti, která mi začíná škodit? Jaké jsou způsoby, jak se tomu bránit? Příběhy lidí, inspirace, o tom všem může být téma závislosti a jejich prevence.

Věřím, tedy jsem!

– zkusili jste si někdy uvědomit (akceptovat), že víra hraje nějakou roli v životě každého člověka? Nehlodá ve vás otázka smyslu života? Je tu nějaký vyšší princip? Být dobrým člověkem – má to v dnešní době smysl? K čemu je smrt a co je po ní? Jestli se vám tyto

otázky honí hlavou, pak toto téma nabízí možnost bavit se o nich společně, hledat odpovědi a snad některé naše myšlenky vyslovit nahlas.

Média

– součást našeho každodenního života. Nejruznější sociální sítě – vyznáme se v nich? Jsou bezpečné? Co nám mohou nabídnout? Jak je mohu zodpovědně využít? Média jsou dobrým sluhou, ale špatným pánem. Sociální sítě „naživo“, mediální tvorba, manipulace v médiích, reklama, o tom všem je kurz zaměřený na téma média (DIS Fryšták, 2018).

2 MÉDIA NA OD

Co jsou to Orientační dny, to jsme mohli poznat v první kapitole. Poznat je aspoň z nadhledu bylo potřeba pro vstup do další části této práce a tou je už konkrétněji zaměřený kurz na téma Média.

Kdybychom se snažili najít snad nejsprávnější definici slova „médiu“, pak ve Slovníku spisovného jazyka českého bychom se dozvěděli, že to je buď: zprostředkující osoba, prostředí, činitel, výplň prostoru nebo látka, ve které je předmět uložen (Filipec, a další, 2005).

Bohužel toto téma je tak široké a rozsáhlé, že se zde tato práce může jen částečně dotknout problematiky médií. Jejich riziky, aktuální situací a prevencí. Zaměříme se nejvíce na ty prvky médií, které dnešní děti a mládež ovlivňují a které nejvíce využívají. Z pohledu rizik se opět dotkneme těch, které jsou dle statistik pro ně nejnebezpečnější či nejčastější. A následně se zaměříme také částečně na prevenci, kterou je potřeba a hlavně výhodou znát při programech Orientačních dnů.

2.1 Mediální výchova

Jistě je spousta nepříjemných a nebezpečných věcí ve světě médií. Ale rozhodně v Orientačních dnech nejsou instruktoři, kteří by účastníkům nedoporučovali vystrčit nos z domu, když je na ulici nebezpečně. Krás, výhod a přínosů médií je spousta. Spíše se je na kurzech OD snaží naučit jak a kde se „na ulici“ pohybovat a čím se bránit.

„... v mediální výchově, na rozdíl od ostatních školních předmětů, po dětech chceme, aby zkoumaly, jak vědí to, co vědí. V mediální výchově se musejí pít po tom, odkud informace a myšlenky přicházejí a ne přijímat fakt, že tu prostě jsou.“ (Mičienka, a další, 2007)

Mediální výchova učí reflektovat a kriticky využívat všechny druhy médií a jejich produkty. Jde o schopnost orientovat se v množství informací a vytvářet si k nim odstup a vlastní názor. Je potřeba rozumět mediálním obsahům a dekódovat přicházející informační kanály (Gálatik, 2012).

Petranová dodává, že mediální výchova není jen rozvoj kritického myšlení, ale také její širší součástí jako je zvyšování společenského povědomí o médiích mediálním obrazem světa a schopnost kreativního řešení problému (Petranová, a další, 2011).

Půdorys mediální výchovy bychom mohli shrnout do několika základních bodů:

- Neodráží svět jako v zrcadle, sdělení v médiích jsou často upravená, zestručněná, vyříděná, podřízená určitému účelu, apod. To se děje nejen ve fiktivních či reklamních obsazích, ale také ve zpravodajství.
- Příjemci nejsou pasivní masa, ale uživatelé, kteří si vybírají, co z nabídky médií použijí. Média však na to reagují tím, že nabízejí a upravují obsahy tak, aby byly přijatelné pro co největší počet lidí. To znamená, že média (aspoň některá) příjemce jako masu vnímají.
- Jsou součástí veřejného (kulturního či politického) života. Spoluvytvářejí životní styl a nabízejí možnosti volného času.
- Nejrozličnější typy obsahů (časopisy, seriály, zpravodajství...) v médiích mají tendenci vytvářet a opakovat vlastní soubor výrazových prostředků, které mají svůj specifický význam v daném obsahu.
- Jako sociální instituce svého druhu, mají média svou strukturu, vývoj a pravidla fungování.
- Média se často hodně podřizují různým reklamám, protože jsou velkou součástí jejich příjmů. Média jako výrobní podniky, aby mohla ekonomicky přežít, jsou jako by na dvojím trhu. Čtenářům, divákům, posluchačům... prodávají výsledky své práce, a následně inzerentům prodávají své čtenáře a diváky (Mičienka, a další, 2007).

2.2 Cíle tématu Média

V závislosti na cíli práce je v rámci teoretické části potřeba přiblížit se více k cílům tohoto tématu Média. Jednotlivé cíle budou konkrétněji zpracovány následně v praktické části. V této kapitole můžeme nahlédnout na cíle, které vycházejí z odborné literatury, dále z Rámcového vzdělávacího programu (dále jen RVP) nebo z cílů, které nabízejí podobné organizace.

Z odborné literatury bychom mohli nahlédnout na rozdělení u Petranové, která mluví o potřebě získat tři hlavní cíle mediální výchovy:

Mediální kompetence

Jde o umění reflektovat a kriticky užívat různé druhy médií a jejich produkty, aby mohli napomáhat lidem v orientaci množství informací, a schopnost vytvořit si k nim zdravý odstup a vlastní názor.

Mediální gramotnost

Důležitost umění dekodovat mediální obsah.

Kritické myšlení

Porozumění mediálnímu obsahu a schopnost výběru typu médií a konkrétních produktů, podpora vnímání, usuzování a užívání médií ve svůj prospěch (Gálatik, 2012).

2.2.1 Rámcový vzdělávací program

Cílem témat OD, to znamená, že i tématu Média je také rozvoj klíčových kompetencí a naplnění cílů průřezových témat RVP pro školy (Bezděk, 2015).

Do RVP je mediální výchova jako průřezové téma zařazena od roku 2000. Tyto programy připravuje Výzkumný ústav pedagogický a do škol se mediální výchova dostává až ve školním roce 2006/2007, kde ho zavádí v rámci kurikulární reformy (Mičienka, a další, 2007).

Aktuální problémy současného světa reprezentují okruhy RVP v jednotlivých průřezových tématech. Ta pak pomáhají k rozvoji osobnosti žáků hlavně v oblasti hodnot a postojů. Témata se pak mohou realizovat v rámci vzdělávacího obsahu ve vyučování, ale také např. jako samostatné předměty, projekty, semináře, kurzy apod. (Bezděk, a další, 2008).

RVP v průřezovém tématu o mediální výchově cílí na základní úroveň gramotnosti žáků. Měl by je vybavit některými základními poznatky současných médií o fungování a společenské roli. Charakteristika tohoto průřezového tématu chce vybavit žáka elementárními poznatky a dovednostmi, které se týkají mediální komunikace a práce s médii (RVP ZV, 2016).

Tematické okruhy mediální výchovy v RVP se člení na tyto činnosti:

Receptivní činnosti:

- Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení
- Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality
- Stavba mediálních sdělení
- Vnímání autora mediálních sdělení
- Fungování a vliv médií ve společnosti

Produktivní činnosti:

- Tvorba mediálního sdělení
- Práce v realizačním týmu (RVP ZV, 2016)

2.2.2 Prvky tématu Média na OD

Kterými konkrétními prvky se OD zabývají při tématu Média můžeme vyčíst z informačního bulletinu, který vyšel u příležitosti zavedení tohoto tématu do OD. Ve výběru se opírají z velké části o RVP:

„MEDIÁLNÍ MANIPULACE?!

Schopnost kritického přístupu k obsahu a formě médií, schopnost rozlišit, „dekódovat“, mediální obsahy a jejich charakter, schopnost vidět „za oponu“...

REKLAMA

Být si vědom smyslu a účinků reklamy, rozlišovat druhy reklam, znát záměry tvůrců, umět být „nad věcí“, umění prezentovat a účinně nabízet...

SOCIÁLNÍ SÍTĚ

Příležitosti a úskalí našeho působení na sociálních sítích, anonymita a soukromí, kyberšikana, sdílení a stahování filmů, písniček...

MEDIÁLNÍ TVORBA

Jak se dá jedna a tatáž věc říci slovy, kresleným obrázkem, fotografií, hudbou, videem..., jak se správně a účinně prezentovat (blog, video-blog, mluvení na veřejnosti, konkrétní inspirace do školy)...

CO DOBRÉHO V MÉDIÍCH

Když už tak smysluplně: smysluplné využití času na internetu, inspirace konkrétními aktivitami, jak se pozitivně dívat na svět skrze média, schopnost aktivně a pozitivně ovlivňovat dění na sociálních sítích...“ (Petrucha, 2013).

OD určitě nechtějí účastníky učit kde nastavit, jak vytvořit, co upravit a jak se média používají, protože každé nastavení se mění, pravidla se komplikují, nastavení se inovují ... Nejrozšířenější sociální síť Facebook slibuje řadu zásadních změn, vytváří se nové a nové sociální sítě, vznikají drsnější viry, možnosti závislostí atd. OD chtějí spíše nasadit „brouka

do hlavy“, otevřít touhu po hledání a zjišťování, nadchnout pro utváření správného a bezpečného kyberprostoru, a aby uživatelům nebylo jedno, jak se s jejich údaji nakládá.

Proto se OD zaměřily na otázku: Jak média využívat, abychom jim byli dobrými pány, a ne sluhy. Kde nám média mohou pomoci a také usnadnit život? Jsou tu někde mezery, či prostor, kde nás ohrožují? Pomocí aktivit, diskuzí, impulzů, her a zpětné vazby reflektovat a získat poznatky o médiích a jak je správně využívat. Abychom kvůli nim nepadli do propasti, ale díky nim mohli vidět krásu tohoto světa. Aby se z účastníků mohli stávat kritičtí příjemci a odpovědní tvůrci na poli mediální komunikace (DIS Fryšták, 2018).

Témata na OD jsou vždy upravována a inovována dle aktuálních potřeb, výzev a požadavků jak z RVP, tak také ze současné situace a aktuálních potřeb mládeže.

Ve velké části aktivit se OD inspirovaly a částečně spolupracovaly se vzdělávacími programy pro školy Vykroč, které realizuje Salesiánské středisko mládeže Brno-Žabovřesky. Od nich OD čerpají i v některých cílech a prvcích:

- Nabídka snahy zajímavou a hravou formou vštípit deset základních pravidel bezpečného chování na internetu.
- Otevřená a podnětná diskuze o zakládání profilů a komunikaci s lidmi na sociálních sítích s pomocí zajímavé prezentace.
- Krátkometrážní video s osobním příběhem a následná práce ve skupinkách a řešení nastalého problému.
- Formou vědomostní interaktivní a kvízové soutěže vzájemné obohacení o zajímavosti v oblasti médií.
- Práce s reklamní kampaní, tvorba a také strategie a cílení na uživatele.
- Možnost zažít si sociální sítě na vlastní kůži a odhalení skutečných záměrů těchto sítí.
- Kreativní formou ztvárnit ideálního mediálního uživatele (Salesiáni Brno-Žabovřesky, 2018)

2.3 Média a jejich nebezpečí

„Nežijeme v době, kdy by mládež byla vysloveně zlá, to není, ale nikdy jsme nežili v době, která by byla tak agresivní, co se týče možností, jak naprosto dokonale pozabíjet čas, jak prožít život v jakémisi omámeném snu, tvořeném virtuální realitou virtuálních her, virtuálních vztahů, virtuálních zpráv, virtuálního všeho.“ (Vácha, 2017 str. 57)

Marek Vácha ve své knize „Nevyžádané rady mládeži“ upozorňuje na časté využívání volného času dnešní mládeže na médiích. Tento čas, který mládež tráví na internetu, však může dopadnout i hůře než „jen pozabíjením“ času. Tohle může být „jen začátek“. Existuje již spousta studií, které ukazují, jak kyberprostor může být nebezpečný, manipulativní, vyděračský, či klamný.

Již malé děti učíme, jak se mají pohybovat v reálném prostoru, ale už je zapomínáme učit, jak se „pohybovat“ v kyberprostoru. Na ulici víme, že se chodí po chodníku a ne po prostředku frekventované silnice. Když je na semaforu červená, tak se má stát a při přechodu silnice se vždy rozhlédneme. Ale co v kyberprostoru? Jaká platí pravidla zde? Kde tady svítí červená a kudy máme chodit, aby nás něco „nesmetlo“? Je v kyberprostoru také nějaké místo, kde si můžu bezpečně „běhat a skákat“?

Pro dobrou orientaci je dobré znát, řekněme, pár věcí, které zde na nás mohou číhat, a jak reálně se v posledních letech u nás v České republice tyto problémy rozšiřují. Uvádíme jen některé, které se aktuálně nejvíce mohou dotýkat dnešní mládeže:

2.3.1 Kyberšikana

Kyberšikana (cyberbullying) jako nová forma agrese. Označujeme tak společensky nežádoucí chování a sociálně-patologický jev, který má několik pojmenování, např. „SMS šikanování“, „textové šikanování“, „kyberobtěžování“, „mobilní šikana“, „online šikanování“, „digitální šikana“, nebo „internetové šikanování“. Také je možné ho pojmenovat jako „online sociální krutost“.

Kyberšikanu označujeme jako nebezpečné komunikační jevy, které zahrnují sužování, ponižování, pronásledování, ohrožování, a jiné negativní opakované chování vůči oběti či obětem, a to prostřednictvím počítače, mobilního telefonu, či jiného elektronického zařízení, jehož obsah způsobuje emocionální újmy, jež mají za následek ublížení nebo jiné poškození oběti (Hollá, 2013).

Podle výzkumu realizovaného v roce 2011 v rámci ZŠ a SŠ z celého území ČR 59,38 % dětí se setkala s některým z projevů kyberšikany (Krejčí, a další, 2011).

Mezi prvky kyberšikany můžeme počítat:

Happy slapping

specifická forma elektronického šikanování. Tento fenomén je možné doslovně přeložit jako fackování pro zábavu. Elektronické šikanování je všeobecnou formou. Happy slapping je konvenční formou agrese. To znamená, že e-šikana vylučuje fyzický útok, avšak při definování happy slappingu jako formy elektronického šikanování se do popředí dostává fyzická agrese realizovaná vůči oběti (Hollá, 2010).

Kybergrooming

rizikové seznamování dětí v kyberprostoru. Děti v online prostředí běžně komunikují s lidmi, které neznají osobně a nemají ověřenou jejich identitu. Komunikaci s cizími lidmi přiznává téměř polovina dětí (48,59 %). Téměř čtvrtina dětí (22,92 %) potvrdila, že byla svým internetovým kamarádem požádána o utajení jejich komunikace. Pokud by bylo dítě požádáno o schůzku v reálném světě svým kamarádem z internetu, v 50,3 % by dítě schůzku odmítlo. Zbylá část by pak na schůzku buď šla (11,78 %), nebo v tuto chvíli neumí říct, jak by se rozhodla (31,02 %). O schůzce by děti řekly svým rodičům (58,63 %), kamarádům nebo sourozencům mladším 18 let (28,25 %), případně vůbec nikomu (10,39 %) (Kopecký, a další, 2017).

Sexting

rizikový komunikační jev, který se v posledních letech stále více stává součástí kyberšikany, kybergroomingu, kyberstalkingu či stalkingu a dalších souvisejících jevů. Sexting označujeme jako elektronické rozesílání/šíření textových zpráv, vlastních fotografií či vlastního videa se sexuálním obsahem.

Sexting je u českých dětí poměrně hodně rozšířen, provozuje jej více než 15% dětí (od 8 do 17 let věku). Více než pětina dětí (22,2 %) zažila situaci, kdy se před nimi na webkameře obnažovala jiná osoba. Pro realizaci sextingu se nejčastěji používá Facebook, dále pak Messenger a Snapchat. Více než 40% dětí potvrdilo, že v prostředí internetu obdrželo od jiné osoby provokativní erotickou či pornografickou fotografii, na které je někdo částečně svlečený nebo úplně nahý (Kopecký, a další, 2017).

2.3.2 Netolismus

Netolismus je souhrnný termín označující závislost na internetovém chatu, sociálních sítích, počítačových hrách, online televizi, virálních videích. Jde o behaviorální formu závislosti. Netolismus není žádnou novinkou. První zmínky o této závislosti se začaly objevovat už od konce osmdesátých let minulého století.

Netolismus je vnímán jako závažný problém zejména v asijských zemích - výzkum, realizovaný v Číně, Hong-Kongu, Japonsku, Jižní Korey, Malajsii a na Filipínách (Mak, Lai, Watanabe, et al., 2014) zjistil u více než 5000 dětí ve věku 12-18 let vysokou prevalenci závislosti na online hrách - od 11 % v Číně a dokonce 39 % v Japonsku.

Data o výskytu netolismu u dětí ve věku 14-17 let ve vybraných zemích Evropy byla získána také v rámci projektu Research on Internet Addictive Behaviours among European Adolescents (2011-2012). Zjistili ve Španělsku 21,3 %, Rumunsku 16 %, Polsku 12 %, Nizozemí 11,4 %, Řecku 11 %, Německu 9,7 %, či na Islandu 7,2 % závislých. V ČR se aktuálně hovoří přibližně o 10 % závislých. (Centrum prevence rizikové virtuální komunikace, 2015).

2.3.3 Syndrom FoMO

„Fear of missing out“ - v překladu strach z toho, že něco zmeškáme, se projevuje neustálou kontrolou profilu svého a svých přátel. Tito lidé jsou permanentně online. Tito lidé touží být úspěšní a sociální síť jim slouží jako inspirace a prostředek k předvádění se. Porovnávat se s ostatními lidmi na sociální síti ale není zrovna nejlepší volbou. Fotky jsou často upravené a mají sloužit k vyvolání falešného pocitu štěstí. S realitou nemívají mnoho společného. K závislosti aktuálně přispívá i to, že dnes můžeme mít internet v mobilu, a tak jsme přístupní čtyřicet hodin denně (Kopecký, 2017).

2.3.4 Phishing

Phishing (tedy doslovně přeloženo jako „sběr hesel rybařením“) je technika založená na podvodném získávání citlivých údajů jako např. přihlašovací údaje k různým webovým službám, aplikacím, hesel apod. v elektronické komunikaci od obětí útoku. Typickým druhem phishingu je rozesílání mailových či messengerových zpráv. V boji proti těmto podvodům je důležitá osvěta a dodržování bezpečnostních pravidel jako je např. kontrola we-

bové adresy, obezřetnost při zadávání přihlašovacích údajů, apod. Zprávy phishingových útoků ze zahraničí jsou psány většinou špatnou češtinou (Kohout, a další, 2016).

2.3.5 Ransomware

jiné názvy: vyděračský software, vyděračský program; angl. ransomware - složení anglických slov ransom "výkupné" software "software" - je druh škodlivého kódu, který blokuje uživateli přístup nebo šifruje data v něm zapsaná, a pak požaduje od oběti výkupné za obnovení přístupu. Je to tzv. kryptovirální vydírání. V dnešní době už není pravidlem, že po zaplacení výpalného budou poškozenému data opět zpřístupněna. Z tohoto důvodu se vel-mi nedoporučuje výpalné platit! V současné době je již mnoho aplikací, které umí zašifrované soubory vrátit do původního stavu (Kohout, a další, 2016).

2.4 Prevence

„Don Bosco léčil s velikou láskou všechny neduhy, ale především chtěl uchránit a zajistit zítřku mravně zdravou generaci. Říkal, že je záslužné napravovat zlo, ale ještě krásnější je zlu předcházet. Je to i obtížnější. Je to práce zdoluhavá a neviditelná. Ale úspěšnější.“ (Kopecký, 2007).

Česká školní inspekce uvádí, že škola má povinnost v rámci školní prevence vzniku a rozvoje rizikových jevů a chování vést aktivní boj proti kyberšikaně. „V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit, a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů.“ Škola by měla nejen řešit projevy šikany, ale dokonce povinnost snažit se je odhalovat a přijímat včasné preventivní opatření (Česká školní inspekce, 2010).

Některé školy často spolupracují a využívají právě účast na kurzech OD jako možnost dosažení cílů vytyčených v RVP a v rámci svého preventivního opatření. Např. Stojanovo gymnázium Velehrad využívá OD jako součást svého osobnostního rozvoje a má přesný plán pro každou třídu, jak tato témata zapojit do celistvého rozvoje každého svěřeného studenta (Projekt osobnostního rozvoje, 2018).

Prevence brání vzniku nežádoucích jevů, ale také pomáhá odhalovat ty, které již probíhají. Prevence a boj proti (kyber)šikaně jsou proto nejen důležité, ale přímo nutné (Česká školní inspekce, 2010).

Elektronické šikanování je narůstajícím problémem naší společnosti. Jedním z prvních kroků v programu prevence je zabezpečit, aby si byli lidé vědomi tohoto problému. V Jižní Korey zřídili speciální vyšetřovací tým na boj proti kyberšikaně. V Americe je od roku 2006 e-šikana pojímána jako federální zločin. Řecko v souvislosti s kyberšikanou přijalo zákaz používání mobilních telefonů na školách (Hollá, 2010).

Blinka ve své knize „Online závislosti“ popisuje možnosti prevence závislosti a nadměrného používání internetu. Dá se říci, že se tento preventivní program dá využít i na jiné mediální problémy.

Preventivní strategie zaměřené na minimalizaci rizikových faktorů, podporu protektivních faktorů a specifické dovednosti, jejichž osvojení by mělo u osob, které jsou potencionálně ohroženy závislostí na internetu, snížit pravděpodobnost jejího rozvoje, lze rozdělit do čtyř základních oblastí:

- Dovednosti spojené s užíváním internetu – intervence, které sníží pozitivní očekávání od užívání online aplikací se závislostním potenciálem.
- Dovednosti spojené se zvládáním stresu a emocí – např. podpora osobnostních rysů jako třeba kreativita, ambicióznost, touha po sociálním kontaktu, posílení sebedůvěry...
- Dovednosti spojené s interpersonálními situacemi – zvýšení citlivosti a porozumění vůči druhým lidem a jejich chování, posílení sociálních dovedností jako je umění vést rozhovor, přijmout kritiku či pochvalu, osvojení férového a tolerantního chování v rámci kolektivu, schopnost komunikovat tváří v tvář.
- Dovednosti spojené s denním režimem a využíváním volného času – podpora dodržování školní docházky, plánování a účast na volnočasových aktivitách... (Blinka, a další, 2015).

Nejrozšířenější forma prevence je dnes založena na poskytování základních informací s důrazem na faktické informace týkající se jeho negativního dopadu. Současné doporučení v oblasti primární prevence je založené na příkladu dobré praxe. Ta totiž upozorňuje na skutečnost, že pouhé poskytnutí informací o negativních důsledcích rizikového chování se ukázalo být v rámci školních preventivních programů neefektivní, a doporučují, aby

bylo doplněno interaktivními intervencemi zaměřenými na změnu postojů a osvojení vybraných dovedností pro život (Blinka, a další, 2015).

Při plánování opatření na snížení kyberšikany se ve světě dostává do popředí peer mentoring. Peer mentoring představuje poradenství žáků určené svým mladším spolužákům. Peer mentoring se ukázal jako jeden z nejúspěšnějších přístupů v prevenci a eliminaci šikanování, a to také k posílení mladých lidí, aby mluvili o svých špatných zkušenostech a hledali pomoc u mladých lidí stejné věkové skupiny (Hollá, 2013).

Kromě organizací se prevenci kyberšikany věnují v České republice např. Národní centrum bezpečnějšího internetu (NCBI), Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, projekty E-Bezpečí.cz a Minimalizace šikany.

2.4.1 Zásady efektivní prevence

Důležité jsou hlavně vědecky ověřitelné znalosti, důkazy pocházející z výzkumných studií a pedagogických poznatků. „Cílem efektivní prevence je předejít rizikovému chování u žáků. Pokud není možné mu předejít, stává se cílem jeho posunutí do co nejpozdějšího věku žáka a pokud už k němu dochází, tak jej snížit nebo zastavit a předcházet zdravotním, sociálním a dalším obtížím s tím souvisejícím.“ (Nešpor, a další, 1999).

Důležité a aktuální informace, problémy, výzkumy, ale také materiály at' už pro učitele, rodiče, či mládež nabízí spousta internetových odkazů. V rámci programu je možnost účastníky odkazovat i na tyto stránky, kde si mohou cokoliv dohledat a může to být také inspirace těm, které to ještě více zajímá. Je to také možnost pro ty, kteří mají obavy se na některé konkrétní věci zeptat nebo o nich diskutovat, pak zde mohou nahlédnout:

<http://www.bezpecnyinternet.cz/>

<http://www.internetembezpecne.cz/>

<https://www.e-bezpeci.cz/>

<https://www.seznamsebezpecne.cz/>

2.5 Shrnutí

V teoretické části této bakalářské práce proběhla analýza odborné literatury. Hlavními zdroji bylo studium knižních a internetových pramenů o Orientačních dnech a dále náhled

na média, představení tématu Média na OD, přehled negativních jevů na internetu a možnosti prevence. Jedna z nejdůležitějších inspirací je samotné působení v DIS a předávání zkušeností od ostatních instruktorů či interní materiály, které nejsou nikde publikované a jsou utvářeny v rámci příprav a zkvalitňování kurzů OD.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

Teoretická část této práce seznamuje blíže s tématem mediální výchovy, jejích prevencí a typy mediálních rizik. Přibližuje také Orientační dny a jejich pedagogické prvky, se kterými se snaží vytvářet správný postoj k médiím. Právě tyto teoretické informace byly aplikovány na kurzech OD na téma Média, jehož výsledky jsou analyzovány a interpretovány v praktické části.

Co se týče mého osobního výzkumu, zapojení a přístupu k tématu, velkou inspirací byla návštěva a možnost být na podobných programech pro školy na téma média, které vytvářejí a nabízejí jiné organizace. Pro zdokonalení a inspiraci ohledně těchto programů jsem se zúčastnila podobných programů pro školy v Brně. Salesiánské středisko mládeže nabízí dopolední tematické vzdělávací programy s názvem Vykroč. Tato zkušenost mě vedla k zamyšlení nad detailnějším propracováním tématu a inspirovala mě k výraznějšímu zpracování některých zpětných vazeb a konkrétnějších zadání.

V následující praktické výzkumné části se budu zabývat tím, jaký efekt na účastníky kurzů OD má téma Média. Zaměřuji se na analýzu změn způsobených účastí na kurzu na jednotlivce ve třech základních rovinách: kognitivních, afektivních a psychomotorických. Tyto hodnoty byly zjišťovány na začátku kurzu a na jeho konci.

3.1 Cíle výzkumu

Cílem výzkumu bakalářské práce je rozšířit povědomí, připravit a zrealizovat kurzy OD na téma Média a zjistit, jaké změny nastanou u kognitivních, afektivních a psychomotorických aspektů účastníků v této mediální oblasti v praxi a zmapovat jejich efektivitu. Tato analýza efektivity by měla sloužit především potřebám instruktorů OD.

- Vytvořit a zapsat výukové cíle tématu
- Představení tématu Média a vyzvednutí jeho důležitosti pro dnešní děti a mládež, a s tím související větší oslovení škol a pochopení, proč jsou tyto programy pro žáky důležité a přínosné.
- Připravit a realizovat kurzy OD zaměřené na téma Média
- Nabídnout podněty pro další rozvoj tohoto tématu a jeho další propracování.

Hlavní cílová otázka této bakalářské práce zní:

„K jakým změnám dojde v daných třech aspektech po absolvování kurzu na téma média?“

V návaznosti na cíle této práce byly stanoveny výzkumné otázky.

- a) Podařilo se oslovit více školních kolektivů, které si vyberou téma Média na kurzy OD?
- b) Podařilo se během kurzu OD na téma Média rozvinout kognitivní schopnosti účastníků v daném tématu?
- c) Podařilo se během kurzu OD na téma Média rozvinout afektivní schopnosti účastníků v daném tématu?
- d) Podařilo se během kurzu OD na téma Média rozvinout psychomotorické schopnosti účastníků v daném tématu?

3.2 Metodika výzkumu

K realizaci tohoto výzkumu jsem použila metodu kvantitativního šetření. Tato metoda pracuje především s rozsahem, množstvím či frekvencí daných jevů. Je to jedna z nejpoužívanějších metod v pedagogickém výzkumu.

Cílovou skupinou šetření jsou účastníci OD, kteří si vybrali téma Média. Vzhledem k tomu, že toto téma není v DIS zatím tolik žádaným, byl zkoumán výzkumný vzorek všech tříd, které se v období od začátku prosince 2017 do konce března 2018 účastní tohoto tématu. Tzv. exhaustivní výběr. Kritériem pro zařazení do výzkumného vzorku, byla aktivní účast jednotlivců na kurzu OD na téma Média.

3.2.1 Předvýzkum

V první řadě jsem si stanovila, co je cílem a co je potřeba zkoumat. Následně jsem tvořila otázky a vypracovala do vhodné podoby podle zásad pro správné vyhotovení dotazníků. Následně byl dotazník prověřen v předvýzkumu a diskuzí s různými radami od několika instruktorů OD.

Součástí předvýzkumu bylo zjištění srozumitelnosti otázek dotazníku a jeho časová náročnost. Ještě než byla zkoumána první třída na OD s tématem Média, byly dotazníky rozdány respondentům v podobné věkové skupině. Respondenti byli osloveni na kurzech OD, ale absolvovali jiné téma. Z důvodu malého výběru respondentů na téma Média, jsem nemohla oslovit konkrétní třídu s tímto tématem, abych nevyčerpala možnosti využití dotazníků do výzkumu.

U respondentů v předvýzkumu bylo zkoumáno to, zda je pro ně dotazník přehledný, či jsou některé otázky nejasné. Náměty v rámci úprav dotazníku probíhaly také mezi instruktory OD a inspirace vycházela a byla ovlivněna i brněnským programem na média - Vykroč, kde podobné dotazníky využívají při každém svém programu na toto téma.

Ze všech konzultací, hodnocení od respondentů a diskuzí byly na základě připomínek upraveny otázky č. 1 a 3. V rámci časové dotace na vypracování dotazníku byla také díky do-poručením otázka č. 1 zkrácena.

Po domluvě s třídními učiteli byly rozdány dotazníky všem účastníkům těchto kurzů. Vstupní část dotazníků vyplňovali účastníci při příjezdu na kurz OD a výstupní část dotazníků vyplnili při jejich odjezdu. Před každým vyplňováním dotazníku byli účastníci požádáni o pomoc s výzkumem a náležitě informováni o pokynech pro vyplnění dotazníku. Pokud někdo z účastníků cokoliv nechápal, instruktor vždy poradil či vysvětlil. Účastníci během vyplňování dotazníku nebyli kontrolováni v tom, co píšou, byli informováni o tom, že je vše anonymní a nebudou za to hodnoceni. Instruktoři apelovali na to, aby každý napsal opravdu to, co vnímá za sebe jako důležité. Cílem bylo, aby účastník nebyl ovlivněn hodnocením či nějakým perzekuováním za špatnou nebo žádnou odpověď. V závěru instruktor vždy respondentům poděkoval za jejich spolupráci.

Dotazník byl anonymní, účastníci byli jen požádáni, aby si u svého dotazníku udělali jakékoliv označení, díky kterému můžeme spolu propojit dotazníky na začátku a na konci kurzu. Účastníci však často však při vyplňování používali svá křestní jména, někdy i příjmení.

3.2.2 Výzkumný soubor a sběr dat

Díky nově zavedenému systému OD, který nabízí účastníkům možnost výběru dvou témat, se přihlásilo daleko více tříd, které si téma Média vybraly. Dříve si vybírali účastníci spíše jen jedno téma, které je vedlo celými třemi dny. Dříve si toto téma vybíraly třídy většinou 1x až 2x za rok. Tentokrát během čtyř měsíců oslovilo toto téma 4 třídy a je nám již znám další zájem.

Za tento fakt většího zájmu o dané téma může snad také opět nově zavedený výběr tématu. V minulých letech bylo toto téma často vybíráno spíše učiteli, ale nyní se apeluje na to, aby si účastníci vybírali sami. Díky této skutečnosti vnímám, že také osvojení tohoto tématu je daleko komplexnější a účastníci se do něj zapojují s větším zájmem.

Ve vytyčeném období od prosince 2017 do konce března 2018 se přihlásily na OD s tématem Média 4 třídy. Všechny tyto třídy byly osloveny a zařazeny do dotazníkového šetření a aktivně se zapojily do výzkumu. Byly to:

ZŠ Fryšták 7. A

ZŠ Fryšták 7. B

ZŠ Sirotkova Brno 6. B

ZŠ Sirotkova Brno 6. C

Počet zúčastněných respondentů byl celkem 71.

4 VÝSLEDKY VÝZKUMU

V této kapitole jsou shrnuty výsledky, které jsou dosaženy a vyhodnoceny dotazníkovým šetřením. Data jsou analyzována a interpretována v rámci dílčích cílů. Výsledky tohoto výzkumu budou uvedeny následně podle daných okruhů.

4.1 Analýza a interpretace výsledků

V následujících podkapitolách budou vyhodnoceny jednotlivé aspekty zkoumání této bakalářské práce. Jsou rozděleny do tří částí, a to na psychosomatické, afektivní a kognitivní. Každá složka je rozepsána a vyhodnocena zvlášť.

4.1.1 Psychomotorické cíle

V rámci nově zavedeného systému možnosti výběru dvou témat však nastal problém se zúžením jednotlivého tématu. Sice se zvýšil zájem o méně vybraná témata, na druhou stranu, pokud si třída vybere témata dvě, budou pak samozřejmě částečně okleštěna. Bohužel v rámci výběru se téma Média se vybralo vždy jen jako „doplňkové“ a nebylo součástí OD plné tři dny, ale jen v některých jeho blocích.

Tyto skutečnosti výrazně ovlivnily celý výzkum a s tímto ohledem je potřeba dívat se na tuto práci a její výsledky. Nejvíce byla ovlivněna psychomotorická část programu. Z těchto důvodů nebyla otázka k tomuto cíli ani zařazena do dotazníku.

Kvůli malé časové dotaci nebylo možné zařadit do programu aktivity s kamerou, fotoaparáty a hlavně se střihem a úpravou klipů. Proto nemohla být zařazena otázka na psychomotorické prvky a tím nemůže být tato oblast ani zkoumána a vyhodnocována.

Zde bylo původně cílem naučit účastníky manipulovat s konkrétní technikou a vnořit je do mediální tvorby.

Aktivity se střiháním filmů dávají nahlédnout nejen k jednoduchosti střihu. Možnosti, jak vytvářet dobré věci, ale také jak jednoduše manipulovat se získaným materiálem, ukazuje účastníkům jakou „moc“ média mají. Tato možnost v rámci kurzu OD se zkoumanými třídami nebyla, proto jsou i ostatní části výzkumu částečně ovlivněny.

4.1.2 Afektivní cíle

Kognitivní cíle jsem zkoumala v dotazníkovém šetření v rámci tří otázek, které následně jednu po druhé rozeberu a vyhodnotím.

Otázka č. 1 z dotazníku: Co bys zveřejnil nebo sdílel na sociálních sítích?

Krejčí a Kopecký tvrdí, že: „Z hlediska prevence je potřebné vést děti k ochraně osobních údajů. Neposkytovat údaje jako je jméno a příjmení, fotografie, osobní videa, věk, emailové adresy, telefonní číslo, adresu bydliště, majetkové poměry, přístupová jména a hesla či jiné osobní údaje – záliby, povahu, znalosti, zručnosti, vzdělání, oblíbené věci, touhy... Všechny údaje mohou být zneužité a použité proti dítěti a jeho blízkému okolí.“ (Krejčí, a další, 2011)

Toto konkrétní zadání cílilo v první otázce přesně na informace, které by účastníci zveřejnili nebo sdíleli na sociálních sítích.

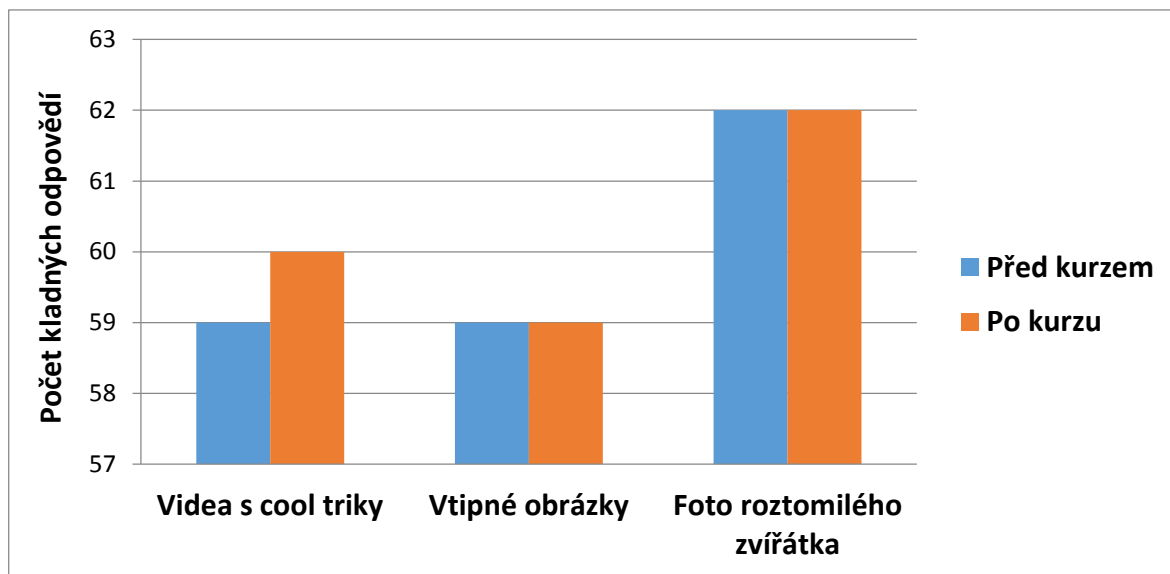
V rámci programu jim tyto informace nebyly sdělovány. Pomocí reálných příběhů, podnětné zpětnovazebné diskuze, práci v týmech, kreativních aktivitách či mediální soutěži se seznamovali s různými situacemi, ve kterých byly podněty k této první otázce. Sami už si museli kriticky vyhodnotit, zda informaci na sociální síť vloží, nebo ne.

Cílem otázky bylo zjistit, jak by se změnil nebo nezměnil postoj účastníků se zveřejňováním či sdílením informací na sociálních sítích.

V této první otázce mají respondenti 16 základních informací a každý z nich se má rozhodnout, zda by tuto informaci zveřejnil či sdílel na sociálních sítích. Mezi zneužitelné údaje byly vloženy i otázky, které jsou v mediálním světě relativně bezpečné, a není zde problém je na sociální síť vkládat.

Otázku bychom mohli podle výsledků dotazníku rozdělit na tři části. První část jsou odpovědi na informace, které během kurzu účastníci skoro nezměnili. Pak jsou informace, u kterých změnila hodnotu odpovědi velká část účastníků. Nakonec vznikla část informací, u kterých se hodnoty velmi nezměnily, ale spíše z toho důvodu, že o jejich zneužití již většina účastníků základní informace měla. Následující tři grafy jsou rozděleny podle těchto kritérií.

Pro kurzy OD je tato informace velmi důležitá. Z těchto údajů se může jasněji cílit na některé konkrétní otázky, které účastníci již znají, nebo právě naopak o nich spíše netuší, že mohou být zneužitelné.

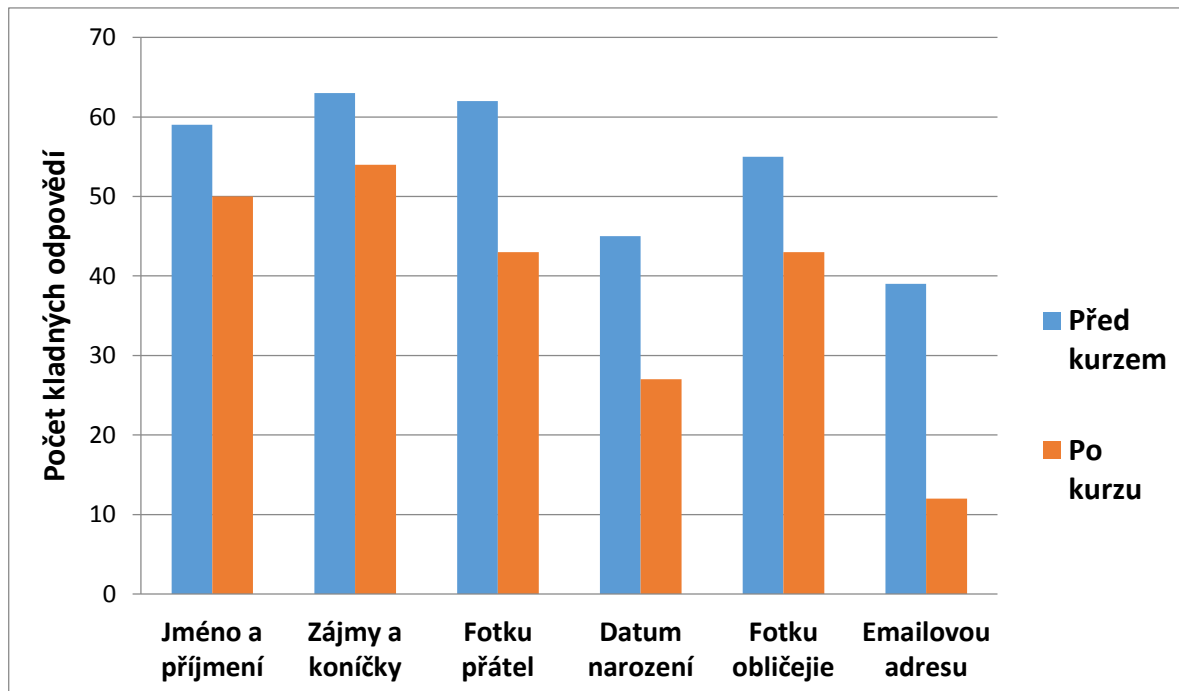

Graf 1. Rozdíly hodnot kladných odpovědí na otázky č. 1 z dotazníku před a po kurzu OD – velmi podobné hodnoty

Z předchozího grafu můžeme vyčíst počet kladných odpovědí na otázky, zda-li by účastníci zveřejnili či sdíleli na sociálních sítích videa s cool triky, vtipné obrázky či fotku roztomilého zvířátka. V těchto třech případech se buď hodnota během kurzu nezměnila, nebo se v jednom případě dokonce počet kladných odpovědí o jeden hlas zvedl.

Zařazením těchto otázek cílíme na konkrétní mediální kompetence. Snažíme se zjistit, zda program OD úplně neodradil od používání sociálních sítí, ale spíše vede účastníky k správnému vyhodnocení, které údaje jsou pro něj bezpečné, a které ne.

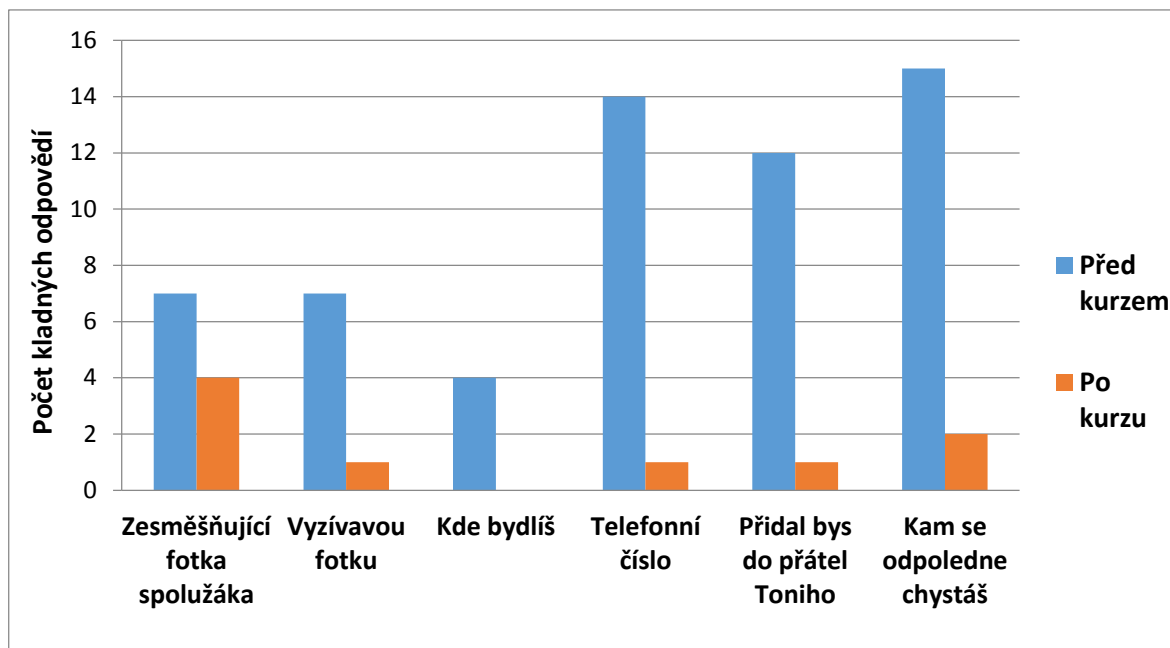
V tomto případě můžeme konstatovat, že účastníci kurzu se nenechali odradit a dokázali vybrat informace, které mohou vkládat na sociální sítě bezpečně a kriticky.

Graf 2. Rozdíly hodnot kladných odpovědí na otázky č. 1 z dotazníku před a po kurzu OD – otázky s největším rozdílem

V grafu č. 2 můžeme vidět rozdíl v počtu účastníků, kteří změnili po kurzu své rozhodnutí v tom, jakou informaci na sociální síť vloží, a kterou ne. Největší změna nastala u vkládání emailové adresy na sociální síť. Tato hodnota se snížila přesně o 27 hlasů, což odpovídá 38%. Další největší změna nastala u otázky, zda by vložili či sdíleli na sociálních sítích fotku svých přátel. 19 účastníků, tedy skoro 27%, změnilo svůj názor a fotku přátel by vkládali na sociální síť většinou jen s jejich svolením. Třetí nejčtenější změna nastala u informace s datem narození. U ní se na závěr kurzu rozhodlo o 18 účastníků více než na začátku, že by svoje datum narození na sociální síť nevložilo.

Graf 3. Rozdíly hodnot kladných odpovědí na otázky č. 1 z dotazníku před a po kurzu OD – nízké hodnoty

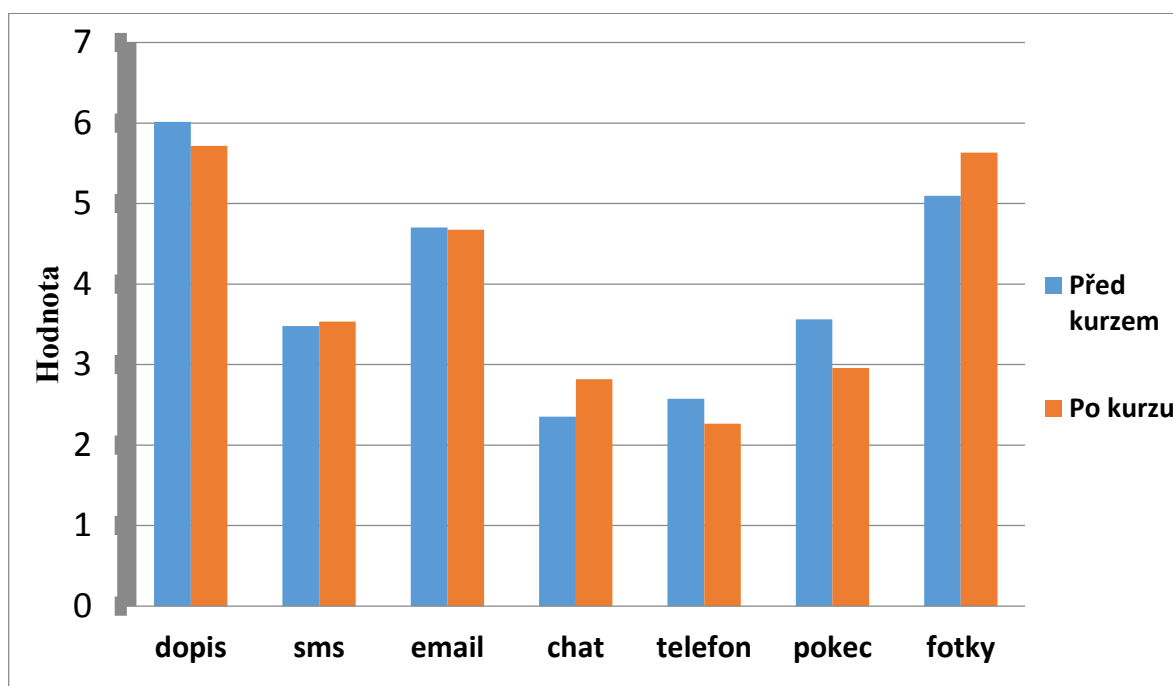
Z údajů v grafu č. 3 můžeme vyčíst otázky, které velká většina účastníků již znala ještě před příjezdem na kurz OD. Díky kurzu, kterého se účastnili v DIS, se podařilo pozitivně ovlivnit i většinu těch, co ještě neznali správnou odpověď, v podstatě na minimum. V případě informace „Kde bydlíš“ dokonce všichni po kurzu vyhodnotili, že by tuto informaci na sociální síti nedali. Zajímavé jsou také informace o vkládání telefonního čísla, přidávání neznámého Toniho do přátel či informaci o tom, kam se odpoledne chystám. U těchto informací se hodnota snížila o 11 až 13 hlasů, tedy průměrně kolem 17%.

Výsledky nám jednoznačně ukazují, že konkrétně těchto otázek se v rámci dalších kurzů OD na téma Média stačí dotýkat spíše okrajově. Větší zacílení by mělo být na otázky, které vyšly v grafu č. 2.

Otázka č. 3 z dotazníku: Seřad' způsoby komunikace podle toho, které se Ti zdají nejlepší

V této otázce měli účastníci za úkol přiřadit hodnoty od 1 do 7 podle toho, jakou komunikaci preferují. Tady jsem cílila na hodnoty v rámci způsobu komunikace. Zda pro účastníky je komunikace přes média jen jako prostředek či nástroj, který využívají spíše pro to,

aby se potkávali osobně, nebo spíše dávají přednost před osobním setkáním diskuzi na sociálních sítích, telefonu či sdílením fotek.

Graf 4. Rozdíly hodnot typu komunikace účastníků před a po kurzu OD

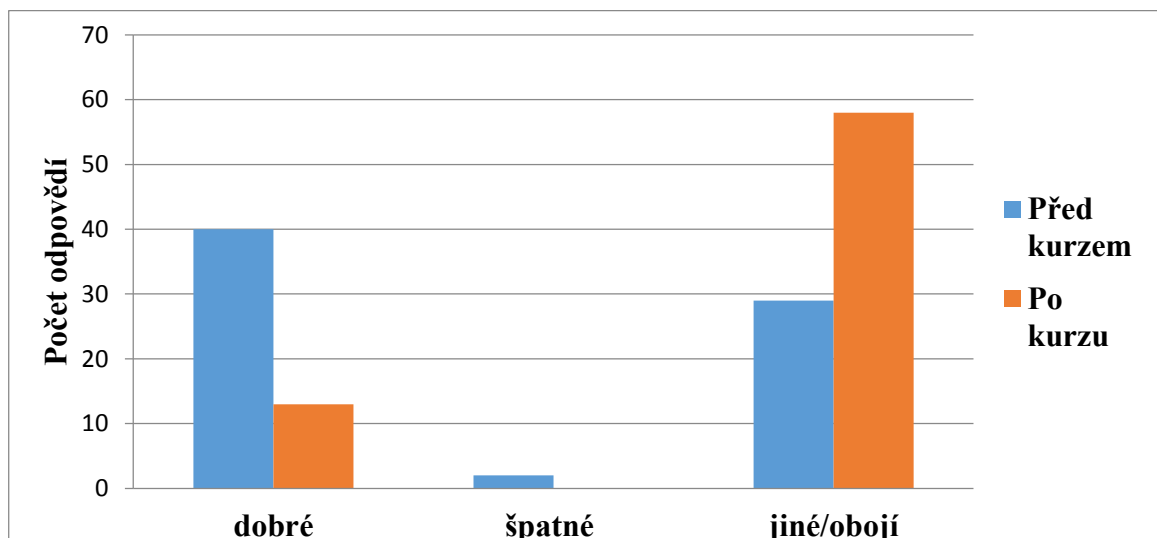
Dle grafu č. 4 a následné tabulky č. 1 lze vyhodnotit několik skutečností. Nejprve je důležité z grafu i tabulky číst podle toho, čím nižší hodnota, tím vyšší ohodnocení účastníků. V grafu lze názorněji vidět posuny hodnot před a po kurzu, a v tabulce je zřetelněji zaznamenáno průměrné pořadí hodnot, jak je vidí respondenti. Nejhůře byl, na začátku i na konci kurzu, hodnocen způsob komunikace dopisem. U všech prvků proběhla aspoň částečná změna. Průměrné pořadí však nejvíce během kurzu nastalo u dvou hodnot. Ze třetího místa se „SMS“ posunulo na čtvrté místo v hodnocení, na místo „pokecu face to face“, která během kurzu u účastníků přidala na své hodnotě. Pořadí hodnot nastalo také u nejlépe oceněného chatu, a druhém způsobu komunikace, a to byl původně telefon.

Tabulka 1 Pořadí hodnot typů komunikace účastníků

Před kurzem		Po kurzu	
dopis	6,01	dopis	5,72
fotky	5,10	fotky	5,63
email	4,70	email	4,68
pokec	3,56	SMS	3,54
SMS	3,48	pokec	2,96
telefon	2,58	chat	2,82
chat	2,35	telefon	2,27

Otázka č. 5 z dotazníku: Jaká jsou média

V rámci této otázky si mohli respondenti vybrat z odpovědi buď dobré, špatné, či vyjádřit jiný postoj. Během kurzu OD jsme opět účastníkům nevěřovali správnou odpověď, ale snažili jsme se jim dát díky aktivitám nový pohled na média. Ani ne dobrý, ani ne špatný, ale naučit je vnímat média tak, aby se z účastníků mohli stát kritičtí příjemci a odpovědní tvůrci na poli mediální komunikace.

Graf 5 Jaká jsou média – hodnocení před a po kurzu

Graf číslo 5 zobrazuje všechny zaznačené hodnoty na začátku kurzu a na jeho konci. V rámci této otázky jsme zjistili také jednu zajímavou informaci, která z grafu jasně vyplývá. Před kurzem označili média jako špatná pouze 2 účastníci ze všech. Po kurzu dokonce

žádný z respondentů. Tato informace je pro instruktory velmi cenná a díky ní může program cílit jiným směrem.

Jako „dobrá“ pak označilo média před kurzem 40 účastníků, přičemž na závěr už se pro tuto odpověď rozhodlo jen 13. Velká většina, tedy skoro 82% účastníků, což odpovídá 58 respondentům, na konci kurzu označila média buď za dobré i špatné zároveň, nebo vybrala odpověď jiné a zde v některých případech doplnila. U této otázky nastal velký posun v hodnocení odpovědí, a to o 41% od původního názoru na začátku kurzu, kde tento názor zaznačilo pouze 29 respondentů.

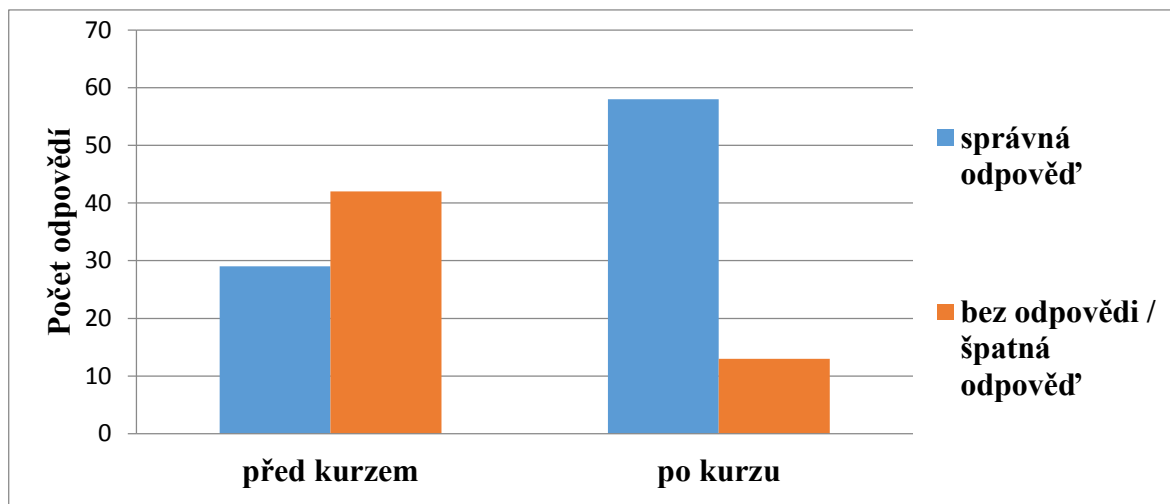
4.1.3 Kognitivní cíle

K těmto cílům byly vloženy dvě otázky do dotazníku, které měly za úkol zjistit, zda k tomuto tématu už účastníci znají odpovědi, zda si během kurzu tyto informace dokázali zjistit, či sdělit, nebo vůbec neví a ani si je během kurzu nezapamatovali.

Otázka č. 2 z dotazníku: Napiš min. 1 způsob, jak zabezpečit osobní informace, které vkládám na sociální síť:

Tato informace se snaží opět posunout účastníky v jejich pohledu na média, a naučit je bezpečnému zacházení se svými údaji. První informace, která je pro nás cenná, je to, že si účastníci uvědomují, že je potřebné a bezpečné si své osobní informace střežit. Jakým způsobem, měli napsat v této otevřené otázce.

Během kurzu, díky vědomostní zážitkové aktivitě mohli účastníci zjistit několik důležitých informací ze světa médií. Pokud kdokoliv z účastníků věděl, pak touto informací obohatil i ostatní. Když odpověď nikdo neznal, instruktor odpověď vždy doplnil, případně kdokoliv ze soutěžících opět mohl přispět se svým názorem či zajímavostí. Tato aktivita předala několik důležitých informací ze světa médií, a tak jsme díky ní mohli zjistit u jedné konkrétní otázky, zda si tyto informace zapamatovali.

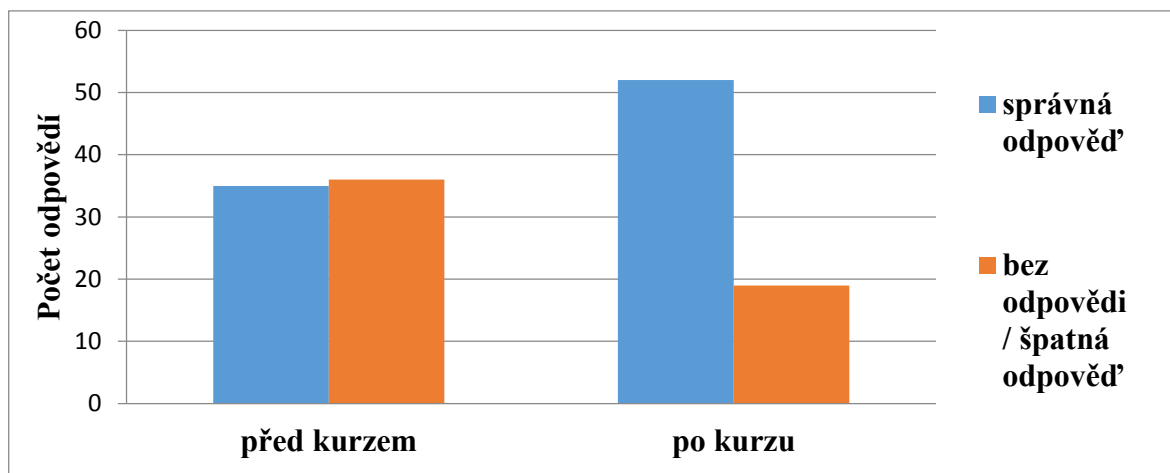

Graf 6 Napiš min. 1 způsob, jak zabezpečit osobní informace na sociálních sítích

Před kurzem OD bylo necelých 30 správných odpovědí. Z grafu č. 6 lze jasně vidět rozdíl mezi odpověďmi před kurzem a následně po kurzu. Na konci kurzu bylo špatných odpovědí nebo bez odpovědi pouhých 13 dotazníků. Procentuálně se zlepšily vědomosti účastníků v dané otázce o 41%.

Otázka č. 4 z dotazníku: Jaké prostředky používá reklama, aby nás ovlivnila?

V rámci programu měli účastníci za úkol v jednotlivých týmech připravit reklamu na auto. Reklama musela cílit na konkrétní lidi, jako např. na maminku s dítětem nebo „frajera“. Společná diskuze o cílení reklam a jak tomu předcházet vedla k zamyšlení účastníků, co vše nás může a nemusí v reklamě ovlivňovat.

Graf 7 Správné a špatné odpovědi na otázku č. 4 z dotazníku před a po kurzu OD

V grafu č. 7 můžeme přehledně vidět, že množství správných a špatných (případně žádných) odpovědí před kurzem byly skoro vyrovnány. Čili 50% už správnou odpověď znala. Tato informace vede k zamyšlení, zda nemít v této oblasti daleko vyšší cíle. Pokud už před kurzem správnou odpověď zná 50% účastníků, nemuselo by se této otázce věnovat tolik pozornosti. Případně by se mohlo jít více do hloubky problému.

I přesto, že spousta účastníků již před kurzem tyto informace měla, po kurzu byl další nárůst správných odpovědí ještě o 17%.

4.2 Shrnutí výzkumu

Můžeme říci, že v některých částech výzkum odpovídal očekávaným výsledkům, které jsme mohli odhadovat díky dlouholetým poznatkům a zkušenostem z těchto kurzů. Na druhou stranu bylo díky výsledkům zjištěno spoustu zajímavých a nových informací, které mohou přispět k vývoji OD a jejich zkvalitňování tématu Média.

Celkovou kvalitu hodnocení bohužel ovlivnilo zavedení nového systému témat. Neměli jsme z časových důvodů možnost zkoumat psychomotorické cíle kurzu. V rámci této změny jsou částečně ovlivněny i ostatní výsledky a nejsou úplně plnohodnotné tak, jako kdyby toto téma bylo více časově dotováno.

V druhé řadě bylo zjištěno u afektivních cílů několik důležitých informací.

- Nejvíce přínosnou informací je zjištění, že v některých konkrétních otázkách je většina účastníků již dobře informována. I přes nízké počáteční hodnoty jsme špatné odpovědi ještě více eliminovali, a v jednom případě dokonce všichni účastníci zvolili na konci kurzu správnou odpověď.
- Další důležitá část otázek, která díky dotazníku vyplynula, jsou otázky se stejným či velmi podobným počtem hodnocení před i po kurzu. Díky těmto výsledkům z odpovědí můžeme říci, že kurz se nesnaží účastníky od médií odrazovat, ale spíše se snaží je vést k přemýšlení, co do médií vkládají a učí je tím mediální gramotnosti.
- Třetí typ otázek ukazuje největší změnu hodnot před a po kurzu v rámci otázky zveřejňování informací na sociálních sítích. V otázce hlídání si svých osobních údajů jako např. email – změnilo názor 38% účastníků, fotku přátel by nevložit na sociální síť o 27% více, a podobně kurz ovlivnil účastníky i v otázce ochrany informace svého data narození.

U afektivních cílů jsme dále zjistili, že efekt kurzu ovlivnil 4 složky komunikace ze 7 tak, že se přesunuly na jiný stupeň hodnotového žebříčku. Můžeme říct, že se zlepšila hodnota komunikace pokecu face to face a telefonátu. Na nižší stupeň hodnocení se pak dostal chat a SMS.

V poslední otázce na afektivní cíle nastal velký posun v hodnocení odpovědí před a po kurzu. O 41% více účastníků začalo vnímat, že média nejsou jen dobrá nebo jen špatná. Na začátku kurzu, kde tento názor zaznačilo pouze 29 respondentů, na závěr již 58 (což odpovídá 82%), dokázalo vnímat média tak, aby se mohli stávat kritickými příjemci a odpovědnými tvůrci.

U kognitivních cílů jsme zkoumali dvě otázky. U první otázky o zabezpečení osobních informací se zlepšilo 41% účastníků. V druhé otázce o ovlivňování reklamy byl posun jen o 17% správných odpovědí. Je to však spíše z toho důvodu, že již na začátku kurzu mělo o této problematice jasno kolem 50%. To nás vede k zamyšlení, zda u tohoto typu otázek nejít hlouběji do tématu, či nezvolit jiný důležitý cíl, o kterém účastníci nemají takový přehled.

4.3 Doporučení do praxe

Díky této bakalářské práci můžeme vnímat spoustu příležitostí, jakými směry by se mohly OD dále rozvíjet a zlepšovat. V první řadě je tu možnost zavedení podobných dotazníků, které jsme použili na každém programu s tématem Média na OD, abychom měli vždy dobrou zpětnou vazbu. Na konci všech kurzů OD dotazník využíváme, ale do této doby bohužel spíše jako zpětnou vazbu na konkrétní aktivity či spokojenost s programem. Více jsme si již neověřovali znalosti či dovednosti, které na kurzu OD účastníci získali. Na kurzech s tématem Média je tato potřeba ještě víc aktuálnější, protože média se v dnešní době velmi rychle vyvíjí a je potřeba rychle reagovat na vědomosti a potřeby účastníků.

Výhodou může být také vyplnění dotazníku před kurzem, kdy můžeme velmi rychle a zajímavou formou zjistit informace o dané třídě a jejich aktuálních hodnotách a následně cílit na nejdůležitější konkrétní otázky.

Prostor pro zlepšení je určitě v možnostech zacílení na konkrétní otázky, témata a typy programu na OD. Díky dotazníkům je možné zaměřit se na konkrétní témata, která jsou účastníkům méně známá. Z nich také můžeme vyčíst nejnižší hodnoty efektivity a u těchto

cílů se zaměřit buď na lepší formu, jinou metodu, či danému tématu věnovat větší pozornost.

Díky nově zavedenému systému výběru témat se rozšířil počet tříd, které si téma Média na OD vybraly. Bohužel si téma Média vybíraly spíše jen jako doplňkové, ale díky tomuto impulzu se mohou více dostávat do podvědomí a oslovovat další zájemce. Díky častější realizaci se také mohou kurzy více zkvalitňovat a tím se dostávat do popředí a do budoucna se mohou více vybírat i jako témata hlavní. V tom případě bude možné více dostávat do popředí také cíle psychomotorické a jejich zapojení.

ZÁVĚR

„... protože mladí za to stojí!“ (heslo Orientačních dnů)

Cílem této bakalářské práce bylo prozkoumat efektivitu mediální výchovy na Orientačních dnech a její reálný dopad na účastníky. Zajímalo nás, co nového přináší do oblastí psychomotorických, afektivních a kognitivních dovedností.

Jedním z důležitých cílů bylo větší zapojení, zviditelnění a ukázání na důležitost a aktuálnost tématu Média a potřeba jeho samotného zkvalitňování na poli prevence.

Seznámili jsme se proto v teoretické části s Orientačními dny, s jejich principy, cíli a tematickými okruhy. V rámci výzkumné části jsme se následně zaměřili přímo na téma Média. To jsme více přiblížili a nahlédli na jejich výchovu, nebezpečí či prevenci.

Praktická část přinesla několik důležitých informací pro kurzy OD. Hodnoty pro tuto práci jsme získávali pomocí dotazníkového šetření před a následně po kurzu OD. Respondenty se stali účastníci kurzů OD s tématem Média. Zjistili jsme, které otázky účastníky více zajímají, nahlédli jsme do problémů, které jim nejsou tak jasné a také ty, v kterých by měli možnost se osobnostně posunout.

Z výsledků můžeme potvrdit, že Orientační dny ovlivňují afektivní a kognitivní dovednosti účastníků. Oba tyto prvky jsou v rámci kurzu relativně vyvážené, ale bohužel se nám nepodařilo zkoumat dovednosti psychomotorické.

V mnoha ohledech jsme získali cenné informace pro další rozvoj a konkrétnější zaměření OD na téma Média. Cíl se podařilo splnit a výsledky výzkumu mohou sloužit jako inspirace a východiska pro další realizaci kurzů OD. Můžeme však vidět, že je zde ještě velké pole působnosti k rozvoji tohoto tématu a velký potenciál v rámci prevence médií.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BEZDĚK, František, KOPŘIVA, Vladimír a MORAVCOVÁ, Dagmar, 2012. *Orientační dny - rozvoj hodnotové orientace žáků pro udržitelný rozvoj*. Fryšták: DIS SKM. ISBN 978-80-260-1785-1.
- [2] BLINKA, Lukas a kolektiv. 2015. *Online závislosti*. Praha : Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5311-9.
- [3] BEZDĚK, František, SPÁČIL, František a HEFKOVÁ, Marta. 2008. *Interaktivní rozvoj klíčových kompetencí: Metodika a aktivity v průřezových tématech. Osobnostní a sociální výchova*. Fryšták: DIS SKM. ISBN 978-80-254-1956-4.
- [4] FILIPEC, Josef, DANEŠ, František a MACHAČ, Jaroslav. 2005. *Slovník spisovné češtiny*. Praha: LEDA. ISBN 80-200-1347-4.
- [5] GÁLATIK, Slavomír. 2012. *Filozofia a médiá*. Bratislava: PhDr. Milan Štefanko - IRIS. ISBN 978-80-89256-86-0.
- [6] HOLLÁ, Katarína. 2010. *Elektronické šikanovanie*. Bratislava: Iris. ISBN 978-80-89256-58-7.
- [7] HOLLÁ, Katarína. 2013. *Kyberšikana*. Bratislava: IRIS. ISBN 978-80-8153-011-1.
- [8] KOHOUT, Roman a KARCHŇÁK, Radek. 2016. *Bezpečnost v online prostředí*. Karlovy Vary: Biblio. ISBN 978-80-260-9543-9.
- [9] KOPECKÝ, Jaroslav. 2007. *Tvé misie budou na severu*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-335-2.
- [10] MARTINEK, Michael. 2001. *Orientační dny pro školní třídy: Nová pastorace mládeže v české církvi - vývoj, principy, zkušenosti*. Olomouc: CMTF UP.
- [11] MIČIENKA, Marek a kol., Jan JIRÁK. 2007. *Základy mediální výchovy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-315-4.
- [12] NEŠPOR, Karel, CSÉMY, Ladislav a PERNICOVÁ, Hana. 1999. *Zásady efektivní primární prevence*. Praha: Sportpropag pro MŠMT.

- [13] PETRANOVÁ, Dana a VRABEC, Norbert. 2011. *Mediální výchova pro učitelov středních škol*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave. ISBN 978-80-8105-248-4.
- [14] RVP ZV. 2016. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: MŠMT. ISBN 80-87000-02-1.
- [15] VÁCHA, Marek. 2017. *Nevyžádané rady mládeži*. Brno: Cesta. ISBN 978-80-7295-226-7.

Další zdroje:

- [16] BEZDĚK, František. 2015. *Výroční zpráva Domu Ignáce Stuchlého*. Fryšták: Salesiánský klub mládeže, z.s. Dům Ignáce Stuchlého.
- [17] BEZDĚK, František. 2000. *Výroční zpráva Domu Ignáce Stuchlého*. Fryšták: Salesiánský klub mládeže, z.s. Dům Ignáce Stuchlého.
- [18] PETRUCHA, Lukáš. 2013. *Nové téma! Média. Bulletin pro učitele*. Fryšták: Dům Ignáce Stuchlého.

Závěrečná práce:

- [19] Martinek, Jozef. *Efektivita preventivního programu „Orientačné dni“ v sociálnej prevenci na školách*. Bratislava, 2017 Diplomová práce. Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, Ústav sociálnej práce.

Elektronické dokumenty:

- [20] KOPECKÝ, Kamil a SZOTKOWSKI, René. *E-bezpečí. Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru* [online]. Olomouc: Centrum PRVoK, PdF UP, 2017. [cit. 2018-03-08]. Ke stažení dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/vyzkum/>
- [21] KOPECKÝ, Kamil. *E-bezpečí. Co je syndrom FoMO* [online]. Olomouc: Centrum PRVoK, PdF UP, 2017. [cit. 2018-03-07]. Ke stažení dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/1229-co-je-syndrom-fomo>
- [22] KREJČÍ, Veronika a KOPECKÝ, Kamil. 2011. *Nebezpečí elektronické komunikace 2. - Zpráva z výzkumného šetření* [online]. Olomouc: Centrum PRVoK, PdF UP, 2011. [cit. 2018-03-08]. Ke stažení dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/vyzkum/>

Elektronické zdroje:

- [23] *Bezpečný internet* [online]. Česká spořitelna, Microsoft a Seznam.cz [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://www.bezpecnyinternet.cz/pokrocily/internetove-bankovnictvi/phishing-a-pharming.aspx>
- [24] *Centrum prevence rizikové virtuální komunikace* [online]. Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, © 2015 [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <http://www.netolismus.cz/>
- [25] *Česká školní inspekce* [online]. ČSI, © 2010 [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/cz/Rodice/Na-co-se-casto-ptate/Sikana>
- [26] *Projekt osobnostního rozvoje* [online]. Stojanovo gymnázium Velehrad, © 2018 [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://www.sgv.cz/?ukaz=7>
- [27] *Salesiáni Brno-Žabovřesky* [online]. Vykroč - programy pro školy, © 2018 [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://brno.sdb.cz/stredisko/programy/vykroc/>
- [28] *Orientační dny* [online]. Dům Ignáce Stuchlého, © 2003 [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://mujweb.cz/disfryst/texts/od/charakter.html>
- [29] *Tematické kurzy pro školy* [online]. Orientační dny, © 2018 [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://skoly.disod.cz/>
- [30] *Instruktorský web* [online]. Orientační dny, © 2018 [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://instruktori.disod.cz/statistika/>
- [31] *Publikace a vědecké práce* [online]. Orientační dny, © 2018 [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://skoly.disod.cz/podrobnejsi-info-2/publikace-a-vedecke-prace/>
- [32] *Témata* [online]. Orientační dny, © 2018 [cit. 2018-03-08]. Dostupné z: <http://skoly.disod.cz/podrobnejsi-info-2/temata/>

Příspěvek z webového sídla:

- [33] KAŠPÁREK, Karel. *Výročí 15 let Orientačních dnů*. In: DIS Fryšták [online]. 30. 7. 2014 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: <http://frystak.sdb.cz/co-delame/clanky2/orientacni-dny/vyroci-15-let-orientacnich-dnu/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- DIS Dům Ignáce Stuchlého.
OD Orientační dny.
RVP Rámcový vzdělávací program.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf 1. Rozdíly hodnot kladných odpovědí na otázky č. 1 z dotazníku před a po kurzu OD – velmi podobné hodnoty	39
Graf 2. Rozdíly hodnot kladných odpovědí na otázky č. 1 z dotazníku před a po kurzu OD	40
Graf 3. Rozdíly hodnot kladných odpovědí na otázky č. 1 z dotazníku před a po kurzu OD – nízké hodnoty	41
Graf 4. Rozdíly hodnot typu komunikace účastníků před a po kurzu OD	42
Graf 5 Jaká jsou média – hodnocení před a po kurzu	43
Graf 6 Napiš min. 1 způsob, jak zabezpečit osobní informace na sociálních sítích.....	45
Graf 7 Správné a špatné odpovědi na otázku č. 4 z dotazníku před a po kurzu OD	45

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1</i> Pořadí hodnot typů komunikace účastníků	43
--	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 - dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Co bys zveřejnil nebo sdílel na sociálních sítích?

- vždy je myšleno pravdivý a úplný údaj
- odpověď zaznač kroužkem

Jméno a příjmení	ANO	NE
Zájmy a koníčky	ANO	NE
Telefonní číslo	ANO	NE
Fotku přátel	ANO	NE
Datum narození	ANO	NE
Fotku obličeje	ANO	NE
Zesměšňující fotku spolužáka	ANO	NE
Hudbu co posloucháš	ANO	NE
Videa s cool triky	ANO	NE
Přidal bys do přátel Toniho	ANO	NE
Kam se odpoledne chystáš	ANO	NE
Vyzývavou fotku	ANO	NE
Vtípné obrázky	ANO	NE
Emailovou adresu	ANO	NE
Foto roztomilého zvířátka	ANO	NE
Kde bydlíš	ANO	NE

Napiš min. 1 způsob, jak zabezpečit osobní informace, které vkládám na sociální síť:

Seřaď způsoby komunikace podle toho, které se Ti zdají nejlepší:

- dopis
- SMS
- E-mail
- Chatování (whatsapp, messenger,...)
- Telefonát
- Pokec face-to-face
- Sdílení fotky (snapchat, instgram,...)

Jaké prostředky používá reklama, aby nás ovlivnila??

Jaké jsou média?

- a) dobré
- b) špatné
- c) jiné – napiš: